

ЮЛІАН МОВЧАН

**ЗБІРКА
ОПОВІДАнь**

JULIAN MOVCHAN

SHORT STORIES

(In Ukrainian)

RESEARCH SOCIETY FOR UKRAINIAN TERMINOLOGY

NEW YORK, 1988

ЮЛІАН МОВЧАН

ОПОВІДАННЯ

diasporiana.org.ua

НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ТОВАРИСТВО
УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

НЬЮ-ЙОРК, 1988

*Printed in the USA by
Computoprint Corporation
35 Harding Ave.
Clifton, New Jersey 07011*

ІСПИТ

Цієї ночі з Пилипом Бовдуренком, заступником начальника міської тюрми, діялося щось незвичайне. Він може сотні разів перевертався в ліжку з боку на бік, але заснути не міг. Дивні думки, викликані випадком, який стався цієї ночі, все більше і більше розривали на шматки його мозок, почуття і всю його постать.

Бовдуренко знав, що все те сталося з вини Петра За-мори — отого рудоволосого поліщука. Не було б його в тій групі — все напевно пройшло б "гладко" і тихо — подібно, як то вже не раз було в минулому. Ну, там Уляна, його дружина, напевно знову показала б свої "відзі-місі". Але чи варто звертати увагу на бабські прокльони і сльози?

А стався той випадок цілком непередбачено. Пилип Бовдуренко дістав черговий наказ — розстріляти шістьох упівців. За що конкретно вони мали бути розстріляні — Бовдуренко не знав, бож це не його справа. Його завдання було технічне — він дістав наказ від свого вищого зверхника, начальника обласного управління енкаведе товарища Блоткіна, і цього було для нього виста-

чальним — наказ треба було виконати точно і невідкладно. Все інше його не обходить.

Була хоч і осіння, але тиха й зоряна ніч... Пахло жовтим листям і чомусь тужливо завивав птах у гаю.

Один за одним уводили до темного високого підземелля приречених на смерть упівців. Звичайно, людей розстрілювали по одному. Спочатку "шльопають" одного, а потім, витягнувши мертвого до сусідньої камери, уводять другого. Правда, це трохи уповільнювало "роботу", але така система товарищу Блоткіну подобалася. Головно, така метода знищення "бандеровських бандитів" та "прочіх буржуазних націоналістів" давала можливість уникнути надмірного гамору та, можливо, деяких непередбачених "обстоятельств". Одним з таких "обстоятельств", між іншим, було те, що коли минулого року на Кавказі таваріщ Блоткін розстрілював групу кабардино-балкарців, раптом кількох в'язнів з кайданами на руках накинулося на своїх катів, і — хто знає, що було б з таваріщем Блоткіним та його помічником, якби в ту хвилину не прибїгла сторожа і якби "ленінградській робочій Блоткін — верний делу Леніна-Сталіна", не втік до сусідньої камери. Але це так просто не обійшлося для тов. Блоткіна — за те, що він не зумів передбачити того, що сталося, його переведено на "роботу" з Кавказу в Україну.

Одначе, на цей раз нібито все було передбачено і все відбулося спокійно і тихо. За це у великій мірі треба було завдячувати начальникові тюрми таваріщеві Вошивкінові — "рабочему-стахановцу" і до того — "дважди орденносоцу" — "тульського ордена Леніна машинобудівель-

ного заводу". Тов. Вошивкін мав свій "метод" тримати в'язнів в покорі. І, на диво, ця метода була досить проста. Перед тим, як когось мали розстріляти, приреченому не тільки часто було "раховано ребра" або "засвічувано фонарі" під очима, але, головно, в'язня було ставлено на "спеціальну пролетарську дієту", в наслідок чого призначений на смерть впродовж короткого часу настільки охлявав та тратив на вазі, що він вже не тільки не мав сил до будь-якої "атаки", але вже заледве міг піднятися на ноги чи промовити слово.

Не минула така "дієта" також людей із згаданої шістки. Зарослі, висохлі, з попереув'язуваними назад руками, вони вже не могли бути ніякою загрозою для Бовдуренка. Здавалося, вони вже самі були раді, аби, нарешті, пролунала команда "вогонь" і після того раз і назавжди настане кінець їхнім мукам. Щоправда, з їхніх очей і далі просічувався пронизливо-убивчий і повний ненависти до своїх катів погляд, але це мало турбувало Бовдуренка, а тим більше його начальника Вошивкіна. Правда, під час "шльопки" він, Бовдуренко, звичайно, стояв збоку, в куті, бо незалежно від всього, таки не міг глянути в ті пронизливо-пекучі очі, які ось-ось замкнуться навіки. Лише тоді, коли калюжа свіжої крові підпливала до його ніг, він не відриваючи свого погляду від землі, обережно переступав на сухе місце, чекаючи, коли для "шльопки" приведуть чергову жертву.

І ось, на цей раз раптом сталося щось незвичайне. В той час, коли було приведено вже останнього упіста із шістки і коли Бовдуренко мав скомандувати своїм підручним катом "вогонь", раптом з уст отого шостого "жи-

чальним — наказ треба було виконати точно і невідкладно. Все інше його не обходить.

Була хоч і осіння, але тиха й зоряна ніч... Пахло жовтим листям і чомусь тужливо завивав птах у гаю.

Один за одним уводили до темного високого підземелля приречених на смерть упівців. Звичайно, людей розстрілювали по одному. Спочатку "шльопають" одного, а потім, витягнувши мертвого до сусідньої камери, уводять другого. Правда, це трохи уповільнювало "роботу", але така система товарищу Блоткіну подобалася. Головно, така метода знищення "бандеровських бандитів" та "прочіх буржуазних націоналістів" давала можливість уникнути надмірного гамору та, можливо, деяких непередбачених "обстоятельств". Одним з таких "обстоятельств", між іншим, було те, що коли минулого року на Кавказі таваріщ Блоткін розстрілював групу кабардинобалкарців, раптом кількох в'язнів з кайданами на руках накинuloся на своїх катів, і — хто знає, що було б з таваріщем Блоткіним та його помічником, якби в ту хвилину не прибiгла сторожа і якби "ленінградській робочій Блоткін — верний делу Леніна-Сталіна", не втік до сусідньої камери. Але це так просто не обійшлося для тов. Блоткіна — за те, що він не зумів передбачити того, що сталося, його переведено на "роботу" з Кавказу в Україну.

Одначе, на цей раз нібито все було передбачено і все відбулося спокійно і тихо. За це у великій мірі треба було завдячувати начальникові тюрми таваріщеві Вошивкінові — "рабочему-стахановцу" і до того — "дважди орденносоцу" — "тульського ордена Леніна машинобудівель-

ного заводу". Тов. Вошивкін мав свій "метод" тримати в'язнів в покорі. І, на диво, ця метода була досить проста. Перед тим, як когось мали розстріляти, приреченому не тільки часто було "раховано ребра" або "засвічувано фонарі" під очима, але, головно, в'язня було ставлено на "спеціальну пролетарську дієту", в наслідок чого призначений на смерть впродовж короткого часу настільки охлявав та тратив на вазі, що він вже не тільки не мав сил до будь-якої "атаки", але вже заледве міг піднятися на ноги чи промовити слово.

Не минула така "дієта" також людей із згаданої шістки. Зарослі, висохлі, з попереув'язуваними назад руками, вони вже не могли бути ніякою загрозою для Бовдуренка. Здавалося, вони вже самі були раді, аби, нарешті, пролунала команда "вогонь" і після того раз і назавжди настане кінець їхнім мукам. Щоправда, з їхніх очей і далі просічувався пронизливо-убивчий і повний ненависти до своїх катів погляд, але це мало турбувало Бовдуренка, а тим більше його начальника Вошивкіна. Правда, під час "шльопки" він, Бовдуренко, звичайно, стояв збоку, в куті, бо незалежно від всього, таки не міг глянути в ті пронизливо-пекучі очі, які ось-ось замкнуться навіки. Лише тоді, коли калюжа свіжої крові підпливала до його ніг, він не відриваючи свого погляду від землі, обережно переступав на сухе місце, чекаючи, коли для "шльопки" приведуть чергову жертву.

І ось, на цей раз раптом сталося щось незвичайне. В той час, коли було приведено вже останнього упіста із шістки і коли Бовдуренко мав скомандувати своїм підручним катом "вогонь", раптом з уст отого шостого "жи-

вого трупа”, наче з якогось підземелля, вирвалися глухі, але досить виразні слова:

— Це ти... Невже це ти, Бовдуренко, вбиваєш нас?.. Ти — продажний московський собака... Пам’ятай — знайдуться такі, що і тебе забють...

Наче розбуджений гарматним пострілом, Бовдуренко миттю підвів голову. Їх погляди на одну секунду зіткнулися. І не минуло кількох секунд, як Бовдуренко все зрозумів і пригадав. Так, це був Петро Замора — сільський вчитель, з яким ще так недавно він був у одному з загонів Тараса Бульби. Одначе, Бовдуренко вже не чув, що ще говорив Замора. Він знову опустив погляд додолу, після чого його піднята рука машинально опустилася вниз. В ту мить пролунав сухий, разючий вуха постріл. На якусь мить в підвалі знову настала мертва тиша так, нібито там нічого не сталося.

Бовдуренко вже навіть не пригадує, як дістався до дому. Навіть не роздягнувшись, зразу впав на ліжку, сподіваючись, що може хоч у сні йому вдасться забути ту несподівану зустріч у підвалі. Вперше з часу одруження з Уляною йому хотілося щиро й відверто розповісти жінці про те, що сталося. Одначе, стримався, бо знав, що це й так нічого не допоможе. Навпаки — це напевно викличе в Уляни ще більшу злобу й ненависть до нього, Пилипа Бовдуренка. З того часу, коли його кинули на "роботу" до тюрми, Уляна з ним майже не розмовляє. Вона, якщо не плаче, то проклинає свою долю. Навіть діти, його власні діти, стали його цуратися...

Бовдуренко важкою колодою лежав у ліжку, а в го-

лові все бреніли слова: "ТИ, продажний собако, вбиваєш нас"...

Так, без сумніву — то був Петро Замора. Але тоді, в упівському загоні під Луцьком, він виглядав міцним і здоровим козарлюгою. Полонені ідеєю визволити Україну з-під окупації, незалежно від того, якого вона кольору — червоного, брунатного чи ще якогось, вони тоді разом як могли, так обороняли рідні села від чужих займанців. Та ж він, Бовдуренко, був навіть свідком, як сам отаман Тарас Бульба в лісі біля села Піщанка гратулював Заморі за його успіхи в боротьбі з ворогом. Але... пізніше їхні шляхи розійшлися... Німці втікали, але із сходу поверталися "свої"... Ну, і що, коли ті "свої" довідаються, що Пилип Бовдуренко був у Тараса Бульби? Погано буде...

І тоді після деякого надумування Бовдуренко пішов до Ковпака.

Все було б добре, якби не те, що комусь схотілося донести, що перед тим Бовдуренко був в українських партизанах. Тому одного разу таваріщ Блоткін викликав його до свого кабінету і сказав таке:

— Знаєш, братец, ти — западнік і через те ще може не знаєш, що "єнкаведе нікада не обманьош". І через те ми вже знаємо, хто ти такой. Ти брехав, коли подав в анкеті, що ніколи не воював проти советської влади і великаво Сталіна. А в сорок третьому році де ти був і що ти робив? Заперечиш, що ти не служив бандитам Чупринці та Тарасові Бульбі?

Почувши ці слова, Бовдуренко в ту ж мить просто одубів. Значить, все пропало... Інстинктивно відчуваючи,

що його неминуче чекає якщо не розстріл, то напевно не менше 15, а то й більше років каторги на Сибірі, він на лиці то білів, то червонів. Одночасно, трясучись, він навіть якщо б хотів щось сказати у своє виправдання, в той час не міг цього зробити. Звичайно, цього не міг не помітити досвідчений в таких "делах" тов. Блоткін, який після деякої павзи сказав:

— Ну, але всьо ето нічево... Людї ошібаються... Ти, братец, також ошібся — і то ошібся здорово! Но ето можно направить. А знаєш, як? Слушай сюда. Ми тебе за твої минулі "делішки" не тільки не розстріляємо чи вишлемо туди, де Макар телят не пас... Нічого подобного! Наоборот — ти навіть можеш залишиться на тій самій роботі — будеш і далі заступником Вошивкіна по тюремним ділам. Але при одном умові: від завтрашнього дня ти будеш, тобто, під твоєю командою, буде відбуватися "шльопка" врагов народа — всяких етих бандеровцев, бульбовцев та прочіх буржуазних українських націоналістів. Понял? Ти должен понять, что ти должен здать экзамен, або як у вас кажуть хахли — іспит перед партією і правительством і великім Сталіном і тим самим іскупить свой гріх перед родіною. Но, пам'ятай, якщо ти не здаєш цього іспиту — будеш "пенять" на себе — меч пролетарського правосуддя безпощадно впаде на твою дурну голову...

І Бовдуренко погодився — точніше, пообіцяв Блоткінові здати "іспит". Попробуй не погодитися!

Спочатку все йшло "гладко". Скільки людей було розстріляно під його командою — він вже навіть не при-

гадує. І ось ця зустріч із рудобородим Заморою... "Ти, московський запроданцю"...

Бовдуренко вже не міг лежати і, з голосним скрипом вставши, опинився на ногах.

— Ти знову схопився? Знову йдеш вбивати людей? в той самий момент з другого кутка кімнати обізвалася Уляна.

— Ні, мені просто не хочеться лежати. Піду трохи надвір, — відповів.

— Ой, неправду ти говориш... Ти завжди мене обманюєш, — відповіла вона. — Знищив ти мене і моє життя... Люде відвертаються від мене, бо, кажуть, що також і від мене пахне людською кров'ю. Ой, за що мене так доля покарала...

— Та замовчи вже!

— Ні, не замовчу! Ти вбий краще мене, ніж тих невинних людей.

Але Бовдуренко знав, що марно було сперечатися із жінкою. Накинувши на плечі куртку, швидким кроком вийшов надвір. А тому, щоб не чути пронизливо-конвульсійного ридання Уляни, він якомога швидше намагався віддалитися від хати. А втім, він мусить поспішати він повинен бути "там" ще перед сходом сонця.

— Самі виходите вночі з хати? — раптом почув голос вартового дому.

— Я зараз повернуся, — недбало кинув і вийшов на вулицю.

Була тиха зоряна ніч. Навіть собака ніде не загавкав — так спокійно і тихо було в той час.

Опинившись на розі вулиці, Бовдуренко зупинився.

Он там, один квартал ліворуч, він тількищо лишив недавно побудований, величавий "дом ответственных работников НКВД", в якому відведено чотирьох-кімнатну "квартиру" також для нього і його родини. А праворуч, недалеко, міститься величезна вимурована з червоної цегли тюрма. Це там, у підвалі того постраховища на цілу околицю, лише кілька годин тому він чув слова: "ти, московський продажний собако"... Фу, яке це все гидке... Може, якби він, Пилип, був дивився іншими очима. Переповідають, що коли відбувалася ліквідація Кабардино-балкарської республіки за "співпрацю кабардино-балкарців з німцями" під час війни, то "трижди-орденосносний ленінградській робочій таваріщ Блоткін" немовлят "ліквідував" тільки сам особисто — не довіряючи це "почотное заданіє партії і правітельства" виконувати будь-кому іншому. І за це він дістав аж три ордени. Але ж він, Бовдуренко, не Блоткін... Так, він має і добру "квартиру", і місячну відпустку з безплатною поїздкою на курорт до Криму, і добру платню і т.д., але все ж таки він не може цілком відірватися від цієї землі... і від цих людей... "Знайдуться такі, що і тебе знищать" — пригадалися слова рудобородого.

"О, ні — цього таки не буде! Ніхто мене не знищить!" — сказав собі в думці рішуче.

І він, приспішивши крок, нарешті, опинився за містом. З поля дихнуло приємною і ніжною прохолодою. Навколо і далі було тихо, і лише ясний місяць, наче маючи від когось доручення, ні на мить не спускав своїх пильних, холодних очей з нашого подорожнього.

Потім скрутив з дороги і, обережно перебираю-

чись серез свіжі насипи піску, пішов ліворуч у поле. Ще кілька хвилин — і він, нарешті, буде там — на знаменитій Солянці — багнистому, напівдикому узліссі, де ще з часів "железного чекіста" і "грози революції" — Фелікса Едмундовіча Держинського, "зліквідували", або як тоді популярно говорили чекісти, "пускалі в расход" різного роду "контрреволюціонерів та врагов революції"...

І коли, нарешті, недалеко показалися чорні латки свіжо-розкопаної землі, Бовдуренко зупинився. Рукавом витер спітніле лице і ще раз кинув поглядом назад на місце. Починало розвиднятися і тому у сутінках місячної ночі вже було видно темні контури великої тюрми, а недалеко від неї — трохи меншого розміру — будинок "ответственных работников НКВД". Він довго дивився на той будинок. Дивився, бож там десь напевно і досі плаче і проклинає свою долю його дружина Уляна. І не тільки Уляна, але і його дорогі діти — дочка і син там сплять. І чи сплять? І навіть вони його відцуралися... Жаж!

Цього вже було забагатоо Бовдуренкові і він, ще раз кинувши поглядом на темні контури міста, нарешті ступив ще кілька останніх кроків. Ось він вже на свіжо-розкопаній ділянці — точно там саме, де лише кілька годин тому були закопані Замора та його п'ятьох товаришів. Він певний в цьому, бо їздив з міліцією, коли їх відвозили і закопували. Такий був наказ Блоткіна.

А потім... потім все було зроблено згідно з наперед обдуманим пляном. Він швидко і без надуми витяг з кишені всім відому металеву холодну річ, і, одним кінцем притуливши її до правої скроні, сильно натиснув на "собачку". Рознісся короткий сухий постріл і знову стало

тихо й спокійно, наче нічого не трапилося. Тільки десь далеко гавкнув собака, наче будучи незадоволеним, що його хтось розбудив. Лише срібний місяць і далі не спускав своїх настирливих, холодних очей з мертвого тіла, яке повільно стікало кров'ю.

ПОЦЛУНОК

— Отут можна б і відпочити. Чудове місце! Видно і "Дніпро і кручі". І навіть добрий шмат Лівобережжя, — промовив сотник Заболотний до своїх співмандрівників.

Хлопцям також припало до вподоби місце. А втім, після кількох годин спотикання по руїнах Києва для них байдуже де — аби тільки відпочити.

Вибравши зарослу густою травою площину, група "західняків" зручно розмістилася на узбіччі Володимирської гірки. Перед ними тут, в підніжжях Подолу, перешіптуючись з легесеньким вітерцем, хвилями грав свою вічну, тільки для нього самого зрозумілу пісню Дніпро-Славути. А там ген-ген далеко на північний схід темною синьою смугою зливалися з обрієм ліси Чернігівщини. Тільки час-від-часу звідтам доносилися поодинокі постріли гармат. Їх сухий, пронизливий рев вдарявся об мури міста, а потім десь розпливався у хвилях Дніпра чи в безмежній степовій рівнині Лівобережжя.

— Пане сотнику, чи можна нагадати вам про вашу обіцянку? Пам'ятаєте? Коли ми підїжджали до Поста-Волинського, ви нам обіцяли розповісти щось "цікаве" з останніх днів свого перебування в Києві двадцять один рік тому, — хтось озвався з гурту.

— А-а, то ти, Гнатишин, не забув? Ну, добре — можу розповісти.

Та Заболотний не забув своєї обіцянки. Може навіть не так, як їм, хлопцям, кортіло знати про той випадок з його минулого, як скорше йому, Заболотному, за всяку ціну хотілося поділитися навіть будь з ким про ту подію. І саме ось тепер, на березі Дніпра. Таж він у цю хвилину перебуває точно, або напевно майже точно, на тому самому місці, де сталася та подія двадцять з "гаком" років тому назад. Чи не дивний збіг обставин?

Правда, не легко було "західнякам" дістатися до Києва в ці початкові дні німецького походу на схід. Зокрема, пробратися на східній берег Збруча. Невеличка це річечка, але вона й далі є чималою перешкодою для тих, хто хоче її перейти. Нелегко і навіть дуже небезпечно було її переходити тоді, коли вона служила советсько-польським кордоном до 17 вересня 1939 р. Але не так легко було її "перекрочити" і тоді, коли 1941 року німці швидким темпом погнали "доблесну" советську армію на схід. Крикливий і завжди сердитий "фюрер" і далі намагався залишити Збруч у ролі величезного ножа, який мав і далі тримати розрізаним на дві частини живе тіло єдиного народу. Це значить, що всі окупанти при всіх умовах і обставинах намагаються за всяку ціну тримати підбиті народи якнайбільше роз'єднаними і поділеними. Але не вдалося! Зв'язок з київськими товаришами треба було зберегти за всяку ціну і він був збережений! Завдяки полковникові Альфредові Бізанцові, Заболотному та кільком його молодшим товаришам таки вдалося дістати перепустку "на схід", і ось вони були чи не одні з пер-

них українців по "цей бік Збруча", яким, після відомого 22 червня 1941 р. незабаром вдалося дістатися до Києва — дістатися знову аж на берег Дніпра! Вперше після 21 року розлуки з Києвом і Дніпром!

Зручно розмістившись півколом, хлопці з нетерпінням чекали на слова старого товариша. Що він таке хоче розповісти?

— Ну, так от, мої шановні друзі, — злегка скубнувши пальцями свою гостреньку і вже сивіючу борідку, почав Заболотний. — Київ для мене не нове місто. Тут я народився, зростав і тут я молодість свою провів. Ще будучи гімназистом, як любив проводити вільні і найкращі години мого життя саме тут, в околицях Купецького саду, Володимирської гірки, Подола та Аскольдової могили. В той час, коли мої товариші-однолітки любили ходити на якісь п'яні забави, кінні перегони чи на ловлю риби, я майже завжди приходив сюди — і то часто навіть зимової пори. Навіть шкільні вправи я ухитрявся робити тут, розуміється, під час теплої сухої погоди — тут, на вільному повітрі, на берегах Дніпра. Але справа не в цьому. Я хочу вам розповісти про щось інше. Вже будучи хлопцем "по матурі", я тоді був страшенно "ухлопався" в одну дівчину. Звати її було Орися. Орися була дочкою одного відомого тоді кооператора, належала таким чином до тодішньої української "еліти". І найголовніше — вона була невимовно гарна дівчина! Сказати, що я її кохав чи любив — цього було ще мало. Я нею був до безтями зачарований і тому "кохав, бо не міг її не кохати", як співається в одній пісні.

Кахикнувши, Заболотний продовжував свою розповідь:

— Орися часто любила виходити сюди, на берег Дніпра, щоб "дихнути з цього місця на повні груди повітря з цілої України", як казала вона. Особливо любила вона тут проводити свій вільний час літньою ранішньою порою. Пригадую, як, тільки продираючись крізь верхів'ття акацій та каштанів Купецького саду, сонце кидало свій перший золотисто-срібний пучок проміння на хвилі Дніпра, Орися, наче та гоголівська русалка, появлялася в білій напівпрозорій сукні на березі ріки. Кинувши своїм поглядом довкола, вона поспішно роздягалася і приймала свій ранішній, трохи холоднуватий дніпровий купіль. Викупавшись, вона знову сідала на берег, зачісувала свою довгу чорну косу і потім бралася до читання якоїсь книжки. Потім, коли довгі тіні дерев, наче злякавшись сонця, зникали з води і, скулившись, лише крадькома визирали з-під огорожі саду, Орися, видно, уникаючи сонячної спеки, або підіймалася східцями вище в тіні саду, або йшла додому до того самого напіврозваленого будинку, який ви бачите ген-ген праворуч недалеко тих двох кущиків, — показав сотник рукою праворуч.

Там справді стояв двоповерхового "дачного" типу цегляний будинок, один ріг якого, мабуть, від недавно впалої бомби був у свіжих руїнах, а на другому виднівся балькон, який виходив у напрямку до Дніпра.

Та сотник Заболотний замовк і чомусь не зразу почав продовжувати своє оповідання. Він лише мовчки або кидав своїм пронизливим поглядом по напіврозваленому будинку, або знову з важким віддихом опускав зір додо-

лу, немов би в ту хвилину щось важливе пригадував, але не міг підібрати відповідних слів, аби все те передати своїм слухачам. Нарешті, віддихнувши, він знову почав:

— Але вся "заковика" була в тому, любі мої друзі, що Оріся була до мене зовсім байдужою, точніше, мене зовсім не кохала... Це був факт, очевидний і dokonаний факт, але що я міг зробити? Нічого! Вона переписувалася з якимсь студентом з Харкова і навіть, вже була "дала йому слово". З іншими, в тому числі зі мною, вона далі чисто товариських відносин ніколи не йшла. Я нераз, наче той Ромео біля Джульєти, вів з нею найпалкіші розмови, пускав в рух увесь арсенал своїх любовних панегіриків, аби тільки бодай частково заволодіти її серцем, проте з того нічого не виходило. У відповідь вона повторювала: "Я є твоєю вірною товаришкою і приятелькою і такою залишуся. Чого ти ще хочеш"?

— Розуміється, вона то дуже добре знала, чого я хочу, але що ж зробиш, коли вона іншого кохала? "Серце має свій розум, якого розум не знає", — сказав колись Паскаль. І це дійсно було так. На фронтах я висаджував большевицькі бронепоезди, з дна моря діставав амуніцію, щоб потім пустити її проти ворога, але на любовному фронті, як бачите, тоді я з тією дівчиною зазнав повного фіяска.

— Пізніше, коли її наречений, — продовжував Заболотний, — переїхав на студії до Києва, вона навіть перестала зі мною зустрічатися. Що я міг зробити? Звичайно, нічого. Але переконавшись, що з Орісею я ніколи "не зварю каші", я вже більше її не турбував. Я, наче той блудний син, коли похолоднішало і вона вже не вихо-

дила приймати своїх ранкових дніпрових купелів, лише час-від-часу кілька разів на тиждень проходив повз її будинок, аби бодай "випадково" побачити свою милу голубку.

Заболотний раптом знову перервав нитку свого оповідання, одночасно потупивши свій глибокий непорушний зір додолу. Потім кахикнувши і ще раз скубнувши свою борідку, він продовжував:

— Але час ішов... Крім нашого "особисто-внутрішнього" чи приватного життя, є ще життя зовнішнє, загальнолюдське. Так само було і тоді, понад 20 років тому. Після коротких радісних днів державної самостійності, на обрії знову появилися чорні хмари. Віковичний північний ворог згромадив свої сили і рушив у свій смертельний "решітєльний бой" проти нашої молодої і слабенької держави. Коротко кажучи, після запеклих боїв за місто, ворогові знову вдалося його здобути. Війська Головного Отамана вимушені були відійти на дальші західні позиції. Щодо мене, то я, тоді вже підстаршина, з доручення штабу УНР, був залишений у місті на деякий час для підпільної праці. Не всім хотілося тоді вірити, що минуть десятки років, аж поки ми знову повернемося до своєї улюбленої столиці. З Орисею із зрозумілих причин я вже майже не зустрічався, а якщо може пару разів і бачився, то лише випадково. Її стосунки з студентом-правником, як переказували, щодалі то ставали тіснішими. Саме тому я і сам намагався уникати зустрічі, аби знов і знов не викликати в себе болісного почуття. І ось, в один з осінніх, точно, як сьогодні, днів, тут, недалеко, де ми

тепер сидимо, зі мною стався той незабутній на все моє життя випадок...

Заболотний зупинився і, глибоко вдихнувши повітря, знову продовжував:

— Одного дня під вечір я проходив алеями Володимирської гірки. Оминувши пам'ятник і скерувавши свої кроки вниз до Дніпра, я раптом почув за спиною глухий тупіт чобіт. Не встигнувши оглянутися і зорієнтуватися, в чому справа, позаду в той же час до моїх ушей донеслося оте пронизливе і неприємне: "Стої!"

— Сумніву не було: за мною гналися агенти Чека. "Таки вислідили", подумав і, як завжди в такі хвилини чи секунди, коли життя висить на волоску, інстинктивно викручуючись по стежках і ховаючись між кущами, щосили я кинувся вперед. Потім, будучи практичним у таких випадках, я на ходу скинув з себе шкіряну куртку і кепку десь глибоко в кущі і тепер з більшою силою гнався туди, куди, на мою думку, можна було гнатися. Годішні мої почування може вповні зрозуміти тільки та особа, життя якої вирішувалося впродовж наступних двох-трьох хвилин — жити або померти і то померти в страшних муках від рук немилосердного московського ката. Бо "Чрезвычайная Комісія по боротьбі с контрреволюцією і саботажем", яку створив Ленін, без жодного суду чи навіть переслухань, лише "на підставі" підозріння, тоді "шльопала" кожного, на кого впало бодай найменше підозріння. І тому, що перед мною в ті хвилини була дилема "бути або не бути", тому, завдяки інстинктові самозбереження, я міг швидше бігти, ніж ті, що гналися за

мною, бож вони лише виконували "заданіє" своїх комісарів.

— Пригадую, — вів далі Заболотний, — через якусь хвилину-дві тупіт чобіт за мною нібито стих. Але так могло тривати хіба лише кілька секунд, бо незабаром стукіт чобіт знову було чути. Значить, за мною біжать далі, смертельна небезпека й далі висить над головою. Що робити? Перепливти через Дніпро — не було жодного човна, та й вже було б запізно, бо чекістська куля могла б мене легко дістати в човні. Що робити? І тут раптом пригадалася Оріся. Таж вона тут зовсім близько жила! Не гаючи жодної секунди часу, біжу туди, до її хати. Ще кільканадцять секунд — і я вже був біля Орісиного будинку. Хоч тупіт важких чекістських чобіт і далі доносився до моїх вух, проте завдяки густим кущам самих чекістів ще не було видно. Правдоподібно, вони мене не бачили, хоч відчували, що я десь побіг у цьому напрямку. Що робити?

— І раптом, в той найкритичніший момент мого життя, я несподівано побачив біля хати на лавочці Орісю. Вона, очевидно, нічого не підозріваючи, сиділа собі з книжкою в руках, любуючись останнім усміхом зникаючого за обрієм осіннього сонця. І тоді я раптом відчув, як крізь мій мозок блискавкою промайнула одна геніяльна думка. Я миттю підбіг до Орісі і, зі всіх сил перемагаючи задихання, промовив до неї:

— Оріся, моя люба Оріся! За мною біжать чекісти... Я знаю, що ти мене не кохаєш і я цього від тебе і не вимагаю... Але в цю хвилину ти єдина людина, яка може врятувати не тільки мене, але може і цілу нашу ор-

ганізацію від знищення. Але вдаї на одну мить, що ти мене кохаш і тому давай будемо цілуватися.

— Оріся раптом глянула на мене, чи то від здивування, чи від перестрашення великими чорними очима і в ту ж мить, коли важкий стукіт чобіт було чути зовсім близько, міцно вхопила мене в обійми і... наші уста злилися...

— Я вже точно не пригадую, як довго ми сиділи в такій позиції. Але пригадую, що Оріся тільки тоді звільнила мене з своїх обіймів, коли, зрівнявшись з нами, засапаний і спітнілий чекіст на віддалі кількох кроків вигукнув до нас:

”Ви, черті полосатіє, не віделі случаєм, куда здесь побежал адін бандіт в кожанке?”

Оріся в ту ж мить стрепенулася і, наче сполохана пташка, відповіла москалеві:

— Бачили, товаришу... Кілька хвилин хтось побіг он туди, на діл, — і вона показала десь у напрямку Подолу.

Чекіст щось муркнув до іншого свого ”соратніка” і швидко побіг по вказаному маршруту.

Коли чекістські кроки зникли, я найщиріше, як тільки можна було, подякував Орісі і, розпрощавшись, рушив у протилежному напрямку. А на другий день я щасливо перебрався через фронтову смугу до військ Головного Отамана і від того часу вже ніколи більше не бачив ні Орісі, ні Києва... Цікаво, що сталося з тією чудовою дівчиною? Де вона тепер? Невже мені знову колись вдасться її зустріти?

НЕСПОДІВАНКА

(3 нотаток лікаря)

Інженер Мирон Гнатюк втретє перечитував цей коротенький, але якийсь дивний і загадковий лист:

"Любий Миросю!

Не маю часу на писання довгого листа. Скажу просто і коротко: зустрічай мене в понеділок на Твоїй станції о год. 6-ій вечора. Я буду проїжджати через ваше місто і тому дуже хотіла б з Тобою побачитися. Я повинна мати з Тобою дуже важливу розмову! Допобачення!

Цілую. Твоя Катря.

П.С. До речі, я буду не сама: зі мною їде ще одна особа — дуже близька і рідна Тобі.

К."

Мирон дивився на цей маленький, пожмаканий клаптик паперу і ніяк не міг дати відповіді, в чому справа? Що вона має таке важливе мені сказати?

Мирон пригадав: шість або сім місяців тому, перебуваючи влітку на відпочинку в Вайлвуді в Нью-Джерзі, він випадково зустрів цю жінку. Нібито маючи якийсь ревматизм, вона також на якийсь час прибула туди, аби попарити свої ноги в теплих водах Атлантийського океану. Але вона не була подібна до інших "курортних жінок". Катря завжди поводи́ла себе скромно і непомітно. Більше того, на відміну від інших "відпочивальниць" вона, здається, свідомо уникала чоловічого товариства. Можливо, саме ця її риса була найголовнішою причиною зближення Мирона з нею. Начитана, освічена і поважна також з виду, вона створювала таку атмосферу, що з нею приємно й цікаво було дискутувати на різні теми. Але він в неї не закохався. Став поважати її як приятельну і подругу, але не кохану жінку! Це було для нього ясным і щодо цього в нього не було жодних сумнівів.

А все таки людина — не камінь. Одного гарного дня вони пішли разом на прохід чагарниками десь понад берегом океану. Навкола нікого не було... Але, повторюємо, людина — справді не камінь. І це в повній мірі стосувалося не тільки Мирона, але й Катрі... Але Мирон добре запам'ятав одну річ: коли через кілька хвилин після того, що сталося в тих приокеанських чагарниках, він запитав її, чи не буде вона мати пізніше до нього будь-яких претенсій, вона, не надумуючись, рішуче відповіла:

— Абсолютно ніяких! Все це залишиться між нами як гарна, мила згадка про Вайлдвуд!

Пізніше вони ще кілька разів ходили разом на прохід пісковими стежками незабутнього Вайлдвуду. Вона щебетала йому всякі нісенітниці, не раз наспівувала "гу-

цулку” і взагалі завжди була весела, як пташка весною, і премна, як тількищо зірвана квітка. Мила дівчина! І він, Гнатюк, таки справді приємно й весело провів з нею час. Шкода тільки, що не закохався! Напевно не зробив би помилки! Але чому так не сталося?

Хоч Гнатюк над цим питанням ніколи серйозно не задумувався, але для нього було ясно: він її не міг би покохати навіть тоді, якби вона в тисячу разів краще наспівувала ”гоцулку” або щебетала про всякі дурниці. Буває ж так — жінка і приємна і вродлива, але якщо йдеться про кохання, то нема! Такою, власне, і була Катря для Мирона. Ось чому, коли пізніше він повернувся додому і ”по-самі вуха” потонув у працю машинобудівельної фірми, згадка про знайомства з Катрею, медсестрою одного з шпиталів Нью-Йорку, майже цілком ”вилетіла” з його голови. І вона, напевно, більше не появлялася б, якби не цей дивний загадковий лист... ”Я мушу мати дуже важливу розмову... Зі мною їде одна дуже близька до тебе особа”... До того ж ”рідна особа”.

Що за дурниці! Та, крім стареньких батьків, він нікого з рідні тут більше не має. Мирон ще раз кинув оком на лист, а потім, глянувши на годинник, побачив, що вже таки час іти на автобусну станцію. Піти зустріти Катрю та ще якусь одну ”дуже близьку особу”.

Він засунув листа до кишені, похапцем накинув плаща і подався на станцію. Далеко йти не потрібно було, бо станція з автобусами компанії ”сірих собак” містилася недалеко — всього півтора-два квартали від його дому, і через те навіть зайвим було брати авто, аби туди дістатися.

Отже, за кільканадцять хвилин він уже був на станції. Уважно оглянув кожну особу жіночого роду, чи нема серед них когось, хто був би подібним на Катрю. Але таких не видно було. Прибув ще один автобус, а її знову немає. Невже пожартувала? Але ж сьогодні не перше квітня!

— Я його в середині чекаю, а він ходить по подвір'ю — як це вам подобається? — раптом почув за спиною знайомий голос.

— Ах, Катре, це ти? — машинально запитав.

— Так, я — вже з десять хвилин тут чекаю на тебе, — відповіла вона. — Мирона трохи здивувала "претенсійність" у голосі Катрі. Ну, і що з того, що трохи запізнився. А якби зовсім не прийшов? Чи він зобов'язаний вийти її зустріти?

Але це все дурниці. Ще одна, дві-три хвилини — і вони знову наче колись у Вайлдвуді розпочали дружню й веселу балачку.

Однак, пильне око Мирона не могло не помітити однієї важливої зміни в постаті своєї милої приятельки — вона чомусь значно розповніла чи погрубіла — і то лиш в типовому для жінок місці... Крім того, по краях носа, на щоках і на чолі виднілися жовтокоричневі плями. Невже вона тим часом уже вийшла заміж?

— Що це означає? — запитав Мирон, показуючи її округлу "форму".

— Ось підемо сядемо на ту лавочку і я тобі розкажу, — відповіла вона, звертаючи вбік. Вибравши лавку в затишному місці, вони сіли, і Катря розпочала розмову.

— Питаєш, що це означає? Дуже просту річ: я вже

шостий місяць вагітна або, як то кажуть, вже шостий місяць "в дорозі", аби ошчасливити тебе наслідником або наслідницею...

— Мене? Чому мене? — зробивши великі очі, запитав Мирон.

— Чому тебе? Дуже просто! Пам'ятаєш своє перебування в Вайлдвуді? Пам'ятаєш приокеанські чагарники, якими тоді ми ходили разом на прохід?

— Ну, звичайно, пам'ятаю... Але при чому тут я!

— Бо ти є одним з найголовніших героїв цієї історії... Так як у тій приказці говориться — "любиш їздити саньми — люби й санчата за собою тягти"... А втім, хіба аж так дуже погано бути батьком? Хоч матір'ю значно тяжче бути, але, як бачиш, я з цим погодилася... Бо це, кажуть, "цілком нормально і фізіологічно".

— Ну, добре, все це так, але ж... але ж я не розумію, Катре, — після короткої павзи відповів він — чи ти пригадуєш, що ти тоді сказала на прощання?

— Так, пригадую, коли я сказала тобі, що жодних претенсій за можливі наслідки я до тебе не матиму. Я цього не заперечую, хоч визнаю, що це була моя велика помилка... А втім, Мироне, хіба я могла передбачити, що так станеться?...

Мирон не знав, що їй відповісти. Ні, він знав, але якось не міг спочатку знайти потрібних слів. Йому й далі не хотілося вірити, що він уже є чи взагалі може бути батьком. Але замість того, щоб щиро й відверто про це сказати Катрі, він запитав її:

— Ну, й що тепер ти хочеш від мене? Що я маю робити?

— Що робити? Хіба ти сам не знаєш? Стати законним батьком своєї дитини, — просто і відверто відповіла вона.

— Коли так, — після роздумування він сказав, — своєї дитини ніколи не відречуся, а також і її матері. Ми одружимося. Але, зрозумій, Катре, що те, що ти мені ось сказала — це для мене є великою несподіванкою, є своєрідним "шоком"... І тому мушу мати певний час, може два-три тижні, аби "дійти до себе"...

Таке сказав Мирон, хоч на думці він мав щось інше. Він і далі аж ніяк не був певний, що Катря завагітніла від нього. Чому?

А тому, що під час одного медичного дослідження його лікар — і то досить відомий фахівець — колись сказав йому, що він, лікар, дуже сумнівається, щоб він, Мирон, будь-коли зміг бути батьком. Чому — зрозуміло: з його, Мирона, медичної історії відомо, що в дитинстві він перейшов тяжкий випадок т.зв. свинки — запалення привушної залози, яке часто залишає пацієнта чоловічої статі нездібним мати нащадків. Ось чому тепер у нього з'явився серйозний сумнів щодо версії, яку оповіла йому Катря. Але було б нерозумним про своє минуле вже тепер їй сказати. Ні, він, Мирон, зробить це в інший спосіб: піде ще раз до лікарів, аби переконатися, чи дійсно він є "нездалим".

І Мирон пішов. Взявши дотермінову відпустку з праці, він поїхав не будь-куди, але аж до самої знаменитої Майо-клініки в Міннеаполісі. Це, правда, буде його "трохи" коштувати, але він переконується, як там воно є в дійсності. Але й в одному і в другому випадку,

на його думку, він не може програти. Якщо фахівці знайдуть, що він дійсно "нездалий" — значить, цим самим буде знята з нього моральна й матеріальна відповідальність, якою хотіла "ущасливити" його сьогодні Катря. Якщо ж, навпаки, він таки є "здалий", тоді тим більше він почуватиме себе щасливим, маючи вже "готову родину"...

Довго й старанно досліджували його фахівці. Майже цілий тиждень брали з нього різні аналізи, робили всякі пересвітлення, аж поки нарешті один з дослідників прийшов до його кімнати з паперами в руках і, сівши у вигідне крісло, сказав Миронові таке:

— Маєте добру новину, Містере Гнатюк: ніякої ненормальности ми у вас не знайшли, і тому вже сьогодні ви можете йти додому...

— А як з можливістю для мене мати нащадків? Я ж в молодості хворів на "свинку", чи "мумпс", як у вас кажуть, — про це я вже вам казав.

— Так, ви про це казали, і ми мали це на увазі. Але ж ви є тим щасливим, що "мумпс" не зробив для вашого організму жодної шкоди. Правда, в багатьох випадках він залишає неприємні наслідки, але далеко не в кожному. А втім, в медицині нема нічого абсолютного — є багато винятків. Коротко кажучи, ви, Мироне Гнатюк, вибачте за таке порівняння, на сьогодні "здоровий, як божий бичок", — закінчив професор, встаючи з крісла і прощаючись зі своїм підопічним.

З того часу минуло рік, а може й більше. Мирон з Катрею вже давно одружилися, хоч із зрозумілих міркувань весілля було дуже скромненьке. Незабаром після ве-

сілля в них появився хлопчик — з виду, як всі казали, "точна копія" Мирона, для якого це було дуже приємною несподіванкою. Але і це не все. Приємною несподіванкою для нього було ще й те, що з любов'ю до своєї дитини в нього якимось несподівано появилася не тільки пошана, але й любов до своєї дружини Катрі. Буває й таке...

КОРИЧНЕВА БРАМА

Це було ще тоді, коли пекельні бомби продовжували падати на місто Мюнхен а сердитий "фюрер" майже щоденно кричав по радіо — "Дойчлянд вірд ні капітулірен" *.

Ми проходили через майдан Зендлінгер Тор. Раптом мій добре знайомий по праці в одній із клінік доктор Йоган Кірхнер, молодий лікар-косметолог, штовхає мене під бік.

— Зверни увагу на ту файну блондинку, що йде в нашому напрямку від трамвайної зупинки, — каже він. — Я тобі зараз про неї щось цікаве розповім.

Я кинув оком на незнану мені жінку. Це дійсно було "цось", як кажуть поляки. Струнка, з бездоганно — "клясичною" поставою її фігури і трохи піднятим догори так само "клясичного" типу лицем.

Наблизившись, Кірхнер по німецькому обмінявся з жінкою привітом. Потім вона десь зникла позаду нас. Я лише встиг помітити, що хоч жінка була напевно ще до-

* "Німеччина ніколи не піде на капітуляцію".

силь молодого віку, проте з лица виглядала змученою і перевтомленою. Але ж в цьому не було нічого дивного — в ті роки воєнного лихоліття вже добре те, що людина ще лишилася при житті. Все решта мало другорядне значіння. Людина могла недоїдати, недоспати і т.д. і це все очевидно не могло не відбиватися на її зовнішності.

— Ну, ще маємо час, — каже мій супутник. — Можливо, сьогодні не буде бомбардування і тому замість сидіти в бункрі, ми можемо піти на той скверок і там поговорити. Я й так вже не мушу сьогодні йти на клініку.

І коли ми сіли на одній з лавочок, Кірхнер почав:

— Так ось, справа була такого роду. Жінку, на яку я звернув тобі увагу, я вже знаю понад пів року. Зустрівся я з нею цілком звичайно — подібно, як зустрічаються з жінками багато інших лікарів. Тим більше, для мене, як для лікаря-косметолога, така нагода трапляється частіше, ніж для інших наших колег. Цікаво і парадоксально є те, що згідно з моїми спостереженнями, здебільшого до лікарів з косметичними проблемами приходять не жінки з сумнівною красою, а, навпаки, гарні та вродливі особи. Так само сталося і на цей раз. Одного разу під час моїх годин прийнять прийшла до мене ось ця сама жінка, що ти бачив. Звати її Матільда. Прийшла бо мала якесь ластовиня на лиці. І ось, мушу сказати, що вже під час першої візити вона мені чомусь дуже сподобалася. Під час наступних візит (а вона мала ще пару інших незначних дерматологічних аномалій) я вже не втаїв своїх серйозних почуттів до неї. Не будучи вже молодим

кавалером, закінчивши студії та аспірантуру, я так чи інакше вже вирішив роздивлятися за підходящою парою. І ось, саме такою, на моє переконання була Матильда. Я висловив свою пропозицію і вона без вагання погодилася бути моєю дружиною. Залишалося лише оформити наш шлюб формально. Практично справа опиралася лише в те, щоб знайти відповідне мешкання, якого ні вона ні я не мали. Але, розуміється, це вже відносно мала річ в порівнанні з тим, що знайшлася людина, з якою можна щасливо провести спільно ціле своє життя. Ще тиждень, місяць, два і мешкання таки буде!

Якось ми з Матильдою пізно поверталися з кіна. Була глуха, темна (бо ж тоді жодних світел на вулицях не було), глуха мюнхенська ніч. Трамваї в наслідок попереднього бомбардування по багатьох вулицях також не їхдили. А йти в таку ніч до свого скромного мешкання аж на далекий Ляйм мені також не усміхалося. Тоді я запропонував Матильді таке:

— Давай, Матильдо, спробуймо щастя переночувати в одному з близьких готелів. Тут поблизу я знаю один, власницю якого я навіть не так давно лікував. Напевно вона знайде для нас кімнатку на одну ніч...

Матильда подивившись на мене спочатку нічого не сказала. Потім, трохи подумавши, відповіла:

— Ні, Йогане, цього не буде... Доти, поки я з тобою не одружена, я не можу з тобою спати в одній кімнаті. ...А втім, ти й сам добре знаєш про це. Ми, жінки, знаємо вас, чоловіків, добре... Бо чим я певно, що потім ти не зміниш про мене свої думки? Чи не так?

— Що я міг на це сказати Матильді? — продовжував

далі Йоган. — Доводити, що вона не має рації? Очевидно, що має. Благати її, напрошуватися? Але це не було в моєму характері. Ми дружньо розпрощалися і вона пішла десь до свого мешкання, а я до свого — звичайно, не на Ляйм, але до того самого готелику. Моя знайома пацієнтка без труднощі знайшла для мене кімнатку.

Подивившись на годинник, Йоган далі продовжував:

— Пізніше я і далі продовжував зустрічі з Матільдою ніби між нами нічого не сталося (бо й дійсно таки нічого не сталося). Одночасно ми обое і далі готувалися до шлюбу хоч, знов таки, все залежало від того, як швидко знайдемо підходяще мешкання. Матільда вже була готова взяти шлюб навіть не чекаючи на здобуття мешкання. Але я одночасно став помічати, що вона стала нібито не такою, якою я її знав раніше. Стала якоюсь розсіяною, трохи нервово-збудженою і на наші умовлені зустрічі або майже завжди запізнювалася або під тими чи іншими претекстами зовсім не з'являлася. В чому справа?

Я питав Матільди — в чому справа, що їй надолягає і в чому я міг би її допомогти. Вона на це конкретно нічого не відповідала або казала, що нічого особливого з нею не є і тому мої завваги є ніщо інше, як "старо-кавалерські видумки або підозри". Одначе, справа була значно складніша...

Одного разу я умовився зустрітися з Матільдою на Карловому майдані. Постоявши значно довше, ніж звичайно і переконавшись, що Матільда знову не прийде, хоч і обіцяла прийти, я, маючи ще трохи часу, повільно помандрував алеями то-туди, то-сюди. І так я опинився

ось тут — на майдані Зендлінгер Тор, чекаючи на трамвай аби поїхати на Ляйм. Але раптом — чи можна було б щось подумати? — раптом бачу якогось типа в уніформі мадярського солдата, який взявши під руку мою Матільду, веде її в напрямку Петенкоферштрассе. Я швидко звернув на бік аби не попасти їй на очі, хоч і далі не зводив очей із закоханої "парочки". Перейшовши майдан, "парочка" повернула в ту вуличку і незабаром зникла за тією коричневою брамою ось того напіврозваленного будинку. Вибравши зручне місце, я і далі не спускав очей з тієї брами, вичікуючи — що ж буде далі?

А через якийсь час Матільда, боязко оглядаючись на всі боки, вийшла з тієї коричневої брами. Майже слідом за нею вийшов тип у мадярській уніформі. Потім, навіть не розпрацавшись із своїм компаньйоном, вона поспішно пішла в один бік, а мадяр — в інший.

На другий день я бачив ту саму картину — і так впродовж кількох днів. З тією лише різницею, що партнерами Матільди були різні типи — в уніформах і без них. Також Матільда не завжди разом з ними виходила. Тимчасом я довідався, що це був будинок, де деякі жінки замість того, щоб шукати десь працю, — вирішили тут продавати своє тіло. Все це для мене тепер стало ясным і зрозумілим, як також і те, що, значить, Матільда аж ніяк не була вірна своєму принципіві, що "доти, поки вона не одружена, вона не спатиме з чоловіком в одній кімнаті".

Але я і далі продовжував зустрічатися з Матільдою, вважаючи, що нібито я нічого не знаю. Коли ж інколи я пропонував зустріч на більш-менш ті самі години, коли

вона мала свій "дижур" за коричневою брамою, вона під тими чи іншими претекстами не погоджувалася на це і ми зустрічалися в інші дні або години. Але я розумів, що такий стан далі вже не може тривати. Розуміється, я міг би сказати їй в чому справа і на тому справа була б покінчена. Але я вирішив зробити трохи інакше. На той час, нарешті, я вже придбав не погане самостійне мешкання і тому з такої нагоди я запропонував Матільді відвідати мене. Вона, здається, була дуже рада такій новині і висловила думку, що нарешті, тепер вони візьмуть шлюб і щасливо житимуть разом в новому вигідному мешканні. Але при тому вона подумавши, додала:

— Але, мій любий Йогане, я не думаю що мені, будучи ще не одруженою з тобою, буде добре вже тепер піти з тобою на те мешкання... Що скажуть твої сусіди, коли побачать, що я пішла до твого приватного мешкання?...

Почувши це, я просто не вірив своїм вушам в те, що вона сказала. Навіть не прийти відвідати мешкання людини, з якою вона ось-ось має одружитися? Цього мені вже було аж надто забагато і тому я ледве стримуючи свої нерви, сказав:

— Ну, Матільдо, цього я від тебе вже аж ніяк не сподівався. Ти не хочеш відвідати мешкання кавалера, з яким ти ще не одружена. А як ти можеш кожного дня не тільки відвідувати, але й робити "щось" більше з тими "кавалерами" в будинку з коричневою брамою недалеко майдану Зендлінгет Тор? І то, можливо, кожного дня. Ти думаєш, що я про це не знаю?

— Можеш собі уявити вираз фізіономії Матільди, —

продовжував далі Йоган, — після вислухання моїх слів. Вона спочатку взагалі не могла нічого промовити. Але потім зробивши глибокий віддих, намагаючись бути спокійною, сказала ось що:

— Так, Йогане, ти знаєш, що я з тими кавалерами робила і я не хочу оправдуватися... Алеж, зрозумій, то було моєю професією... Хіба ти не чув чи не знаєш, що проституція — це найстаріша жіноча професія? На жаль, обставини чи доля мені судила на певний час мати таку професію, хоч після одруження, я вже ніколи такого не робила б. Сподіваюся колись воно так і буде. Прощай, дорогий мій... Вибач за все...

”Потім, навіть не чекаючи на мою реакцію на її слова, вона швидко повернулася і зникла за рогом однієї з вулиць. Більше я вже її не бачив і навіть нічого не чув. Якщо вона дійсно дотримається слова і після одруження буде іншою ніж дотепер, то нехай буде щаслива! Якщо — ні, то дуже шкода такої вродливої жінки...”, закінчив Йоган і ми поспішно пішли до одного з найближчих бункрів, бо сирена знову заревіла на ціле місто подаючи сигнал про наближення ворожих бомбовиків..

ЗУСТРІЧ

Він ще й ще перечитував цей невеличкий, синенький, але так цінний для нього папірець, який мав коротку і скромну назву: "Запрошення":

*"Інженерові електрівні — п. Андрієві Сніжкові:
Маємо шану запросити Вас сьогодні до Літературно-Мистецького Клубу на товариський вечір, присвячений зустрічі з довголітнім засланцем Колими — Антоном...."*

Він не тільки читав, але просто "вїдався" в кожну літеру дорогого йому прізвища хоч і далі не йняв віри — невже, невже це та сама людина, яку він не бачив вже двадцять три роки?

Андрій знав: в житті можливі всякі випадки — можливі навіть зустрічі знайомих через десятки років. Але воскресення? Та ж то тільки в біблійні часи щось подібне траплялося.

Сніжко глянув на годинника: було пів на сьому вечора. Через пів години мала розпочатися зустріч з вельмишановним втікачем з далекої і страшної сибірської Колими. Це значить, що через пів години він, Андрій, на власні очі побачить ту людину... Цілих двадцять три

роки і — пів години! А може то зовсім не він? Хіба не може бути схожості прізвищ та імен?

Він вийшов з хати, бо вже менше ніж через пів години мусить бути в клубі при вул. 3-го Травня, де мала відбутися та зустріч. А, може, той колимець прийде трохи скорше і тоді Андрій зможе його бачити ще перед офіційною зустрічю. Це було б ще краще.

Андрій пересік дорогу і незабаром опинився на одній з алей, міського парку. А тому, що до клубу найкоротша дорога вела через парк, йому приємно було пройтися між цими чудовими столітніми акаціями, липами і каштанами.

Так, то було двадцять три роки тому назад і тоді, як і тепер, також була золота осінь. Андрій ступав по рівенькій вже трохи притрушеній жовтим листям алеї і йому не зважаючи на всякі непримності воєнного лихоліття, тепер як ніколи було мило і радісно на душі. Хоч маючи тоді ще лише вісім років, він тепер наче крізь якийсь туманний сон пригадує основні контури тієї ніколи незабутньої трагічної події. Але недовго тоді він насолоджувався теплою і золотою осінню: незабаром повіяло холодними північними вітрами і всьому настав кінець...

Андрій Сніжко, син сільського вчителя, жив тоді з батьками в невеличкому селі Верболози, На сході хоч і не так часто але й далі було чути постріли гармат та кулеметів в той незабутній двадцятий рік... Хоч він ще не розумів тоді, для чого і хто на кого стріляє, але він добре пригадує день, коли до села звідкись прийшло багато людей в дивних з гострими рогами шапках, яких звали

будьоновці. Тоді батько відразу десь зник і тому в хаті залишилася тільки мати та він, Андрій.

Але ще того самого дня десь пополудні вскакує до їхньої хати двох отих гостророгих чоловіків і один з них сердито звертається до матері:

— А где твой муж? Тот самий, которий за Петлюри бил старостой села?

Мати сказала, що не знає, де він, хоч це, видно, не задоволило "гостророгого".

— Как не знаєш? Ти ж єво жена!

— Ну, не знаю, і все, — відповіла мати.

— Ну, так пойдьош с нами!...

І два здоровенних кацапи накинулись на маму і силоміць повели її десь на двір. Андрій почав кричати і також і собі хотів вийти слідом за матір'ю, але сильний удар одного з кацапів ногою в бік повалив його на землю. Як довго він там лежав — не пригадує, але минуло ще може десять-п'ятнадцять хвилин, як він десь здалека почув пронизуючий серце крик якоїсь жінки, а потім — два постріли — і все затихло...

Над ранок до хати повернувся батько. Він виглядав дуже змучений і чимсь дуже затурбований. Підійшовши до сина і пригорнувши його ніжно до себе, батько сказав:

— Знаю, Андрійку, що ти голодний і я голодний...

Але це дурниця в порівнанні з тим великим невідомим, яке ще нас чекає. Хоч наші вояки відігнали будьоновців, проте перед тим, як втекти, вони, як сказали мені наші сусіди, забили нашу дорогу маму... Забили тому, що вона не схотіла сказати, де я переховуюся...

Андрій вже не пригадує, якою точно була його тоді

восьмирічного хлопця реакція на таке надзвичайно трагічне повідомлення батька. Але він догадвся, що той незвичайний крик, який донісся до нього того вечора десь здалека, то напевно був крик його мами... Пізніше вже будучи старшим, він від добрих людей довідався, що перед тим, як її застрілили, будьоновські бандити її катували. Проте, не зважаючи на все, вона таки не видала таємного місця перебування батька...

Потім ще ближче присівши до Андрія, батько сказав:

— Ну, сину, що ж тепер ми будемо робити? Мами нема і не буде — залишається лише сама хата. Але нам не можна тут залишитися: хоч ті червоні падлюки втекли звідси, але вони можуть знову прийти. І тоді не тільки мене, але й тебе можуть забити. Бо ти ж син петлюрівця — син того, кого вони тепер найбільше бояться. Тому, Андрійку, нам треба тікати, і то — якнайшвидше!

— Куди тікати? — запитав синок.

— До Тютюнника тікати! Знаєш такого? Напевно — ні, бо ти ще дуже молоденький. Але це такий отаман, який вирішив вигнати червоних бандитів з України. Тих самих кацапчуків з однороговими шапками, які забили твою маму.

І батько, не довго думаючи, взявши до торби їжу, яка ще була в хаті та доброго кийка до рук, вирушив з сином в дорогу. Правда, в Андрія ще трохи поболював бік від вчорашнього удару будьоновця, але не було ради — треба йти, треба тікати. Такий наказ батька.

Цілий вечір вони так ішли, оминаючи більших шляхів і тримаючись кущів і ярів аби не попасти на очі бан-

дитів з однороговими шапками. Хоч Андрій не мав жодного поняття, куди саме вони йдуть, але вірячи батькові, він знав, що коли вони дійдуть до того загадкового Тю-тюнника, то там напевно вже буде добре. Тоді вони вже десь полягають і добре повисипаються, бо Андрій вже так хотів спати, що якби не батько, який весь час тримав його за руку, він вже давно впавби і заснув на траві.

На жаль, Андрій не міг не чути, що постріли попереду не тільки не зменшувалися, але, навпаки, ще більше посилювалися. Батько казав, що вони вже наближуються до фронту, і якщо вночі кущами перейдуть на другий бік фронту, тоді вони вже будуть там, куди прямують.

І ось, сталося те, чого батько найбільше не хотів сподіватися. Було вже, здається, над ранком. Десь на сході показалися перші проблиски сходячого сонця. В березовому чагарнику, яким проходили два наші втікачі, було б незвичайно гарно й приємно, якби не чути було тих пронизливих пострілів.

— Тримайся, Андрійку! Ще трохи — і ми будемо там! — казав батько, тягнучи сінка за руку, хоч і сам вже майже вибився з усіх сил. Та не так сталося, як жадалося...

Все нібито було добре тоді, коли вони йшли лісом або чагарниками. Але ліс скінчився і треба було перейти невелику галявину. Та й це ще було б пів біди, якби не той хоч і чудовий, але зрадливий світанок, який вже не ховав наших втікачів від смертельного ворога, як це робила матінка-ніч. Бо коли вони тільки ступили кілька

кроків на галявину, десь з боку пролунав смертельно-пронизливий оклик:

— Стой! Кудя ідьош?!

Батько інстинктивно передчуваючи велику небезпеку, почав тікати. В той же час пролунало кілька пострілів. Батько, випустивши руку Андрія і в той-же час вхопивши своєю рукою праву щелепу, яка стікала кров'ю, застогнав і впав на землю.

— Тату-тату! — викрикнув син, але батько, видно, вже або не чув нічого, або не міг нічого сказати. Він хотів сісти коло батька і ще щось сказати але в той же час прибігло двох будьоновців і один з них запитав:

— А ти хто? Єво син? Значіт, і ти такая самая сволоч как твой атец! Свой человек не удірал би.

За тим будьоновець прикладом гвинтівки вдарив хлопця в спину і... після того Андрій вже нічого більше не пам'ятає, що сталося з його батьком. Точніше, знає, що батько напевно тоді був забитий наповал, але що після було зроблено з його трупом — невідомо. Пригадує лише той час, коли він вперше відкривши очі, перед ним вже був не ліс, а якісь білі стіни. І в такомуж білому халаті сиділа біля нього мед-сестра, яка поклавши руку на його чоло, запитала:

— Ну, як Андрійку? Чи болять голова?

Андрій кинув поглядом навколо: всі люди були чужі, незнані. Але на стіні напроти ліжка висів великий намальований тризуб і то подібний до того самого тризуба, який висів у громадському будинку села, коли його батько був старостою. Батька! "Ну, де ж він тепер?" — зразу

впало на думку. І він згадав... Згадав, як того ранку на галявині пролунав постріл і його тато — дорогий тато впав стікаючи кров'ю. І маму забили, і тата застрілили...

Потім життя для Андрія пішло різними шляхами. Вийшовши з шпиталю, він завдяки добрим людям разом з іншими круглими сиротами виїхав до Галичини, де згодом закінчив українську гімназію а потім також і львівську політехніку, таким чином ставши інженером. І ось, після двадцяти трьох років — цей невеличкий синенький папірець із запрошенням прийти на зустріч з людиною, яка... Ну, та що про це думати? Ось ще пару хвилин і він точно знатиме, чи то та сама людина.

Дійшовши до довгожданного клубу, швидким кроком перемахнув вгору через камінні східці і, нарешті, опинився на порозі залі. Вечір ще не розпочався, хоч невелика зала вже була майже переповнена. Чи вже є тут той колимський засланець? Якщо і є, то в кожному випадку ніхто йому не нагадує ту людину, яку він мав на думці.

Але не на переді, а позаду в останньому ряді крісел кількох людей обступили якогось старенького зодягненого в селянський кожух чоловіка і вели з ним жваву розмову. Андрій похапцем та із затамованим віддихом пішов туди. Ступив зовсім близько... Посивілій, трохи згорблений, але та сама посмішка і ті самі очі. Так, безумовно це був його батько! Вже чує його голос — знайомий батьківський голос. Погляд впав на праву частину лица і він виразно побачив там великий шрам — незатертий слід того так само незабутнього ранку, коли його батька влучила ворожа куля. І далі не видаючи, хто він,

Андрій ще ближче підступив до "невідомого" і запитав його:

— То ви, значить, є Антон Сніжко з села Верболози на Волині — недалеко Житомира?

— Так, з того самого села, яке ви назвали... Фактично, я там був до 1920 року... Мене вже про це питали тут і я про це ще буду більше говорити, але коротко можу ще повторити. В одну ніч, коли я намагався із своїм сином втекти від большевиків і дістатися до армії Тютюнника, мене було напівсмертельно поранено... Ось бачите на бороді цей великий шрам — це залишок того поранення. Мене вже хотіли закопати напівживого, але якийсь, видно людяний санітар, помітивши, що я ще дыхаю, сказав відвезти до якогось лазарету. Але не для того, щоб пізніше пустити на волю — ні! Бо як тільки я вже міг ходити, мене, як петлюрівця, як це вони довідалися від свого агента з нашого села, спочатку вислали до Архангельської області корчувати ліс, а потім — на Колиму, звідки після багатьох років заслання я втік.

— Але все це дурниці — мені не шкода самого себе. Найбільш болючим для мене є те, що через мене большевицькі кати забили мою дружину за те, що не хотіла сказати їм, де я переховувався. А також через мене дуже правдоподібно також десь загинув Андрійко — мій єдиний синок... Оскільки ні в Верболозах як також в навколишніх селах тепер ніхто про його не чув і не знає, то, можливо, і він уже не живе.. Бодай хотілося б знати, де його кісточки спочивають...

Андрій вже не міг довше чекати і сказав:

— Але ж, тату, для чого вам шукати його кісточки,

коли ви ось перед собою маєте цілого і живого сина?

— То... ти кажеш, що ти... ти є дійсно мій син ... Андрій?... Чи це мені тільки сон привижається, чи це дійсна правда? — сказав батько дивлячись великими наче закаменілими великими очима на сина.

Що було між ними потім — це вже не так важливо. Головне те, що не тільки син і батько на тому вечорі були на "сьомому небі", але також зустріч у клубі для всіх присутніх була дуже радісною й щасливою.

ЯК Я ПОПАВ ДО ПСИХІАТРИЧНОЇ ЛІКАРНІ

(Гумореска)

10 жовтня 1939 року

Сьогодні в Рогатині — мітинг. Мають обирати депутатів.

Натягаю стару, заяложену, знайдену десь на горощі, "кожанку", галіфе, нечищені чоботи. Замість капелюха — беру в новоприбулого сусіда таваріща Подслухайлова кепку з задертим до гори козирком, і біжу на мітинг.

Вскакую до великої залі. Не скидаючи кепки, "по пролетарському" штовхаюся наперед, аж до самої президії.

Бачу, що "уполномоченіє" з області мене вже запримітили. Нарешті, думають, прийшов стопроцентовий пролетар! Я, нібито не бачучи їхнього погляду — штовхаюся ще далі.

— Товарищу, ближче, ближче сюди, до столу!

Опиняюся біля самої президії.

— Як фамілія, товарищу?

— Підлабузниченко!

— Рабочий?

— Ну, конешно! Бачите самі... Можна сказати — потомственный.

“Уполномоченис” між собою про щось енергійно перешіптуються. Потім один з них встає і починає мені щось говорити на вухо. А мені цього й треба! Я підтакую “уполномоченому” наче сваха на весіллі, і за якийсь час беру слово:

— Товарищі! — кричу на цілу залю. — Я — потомственный рабочий! Був спочатку наймитом, а потім по шістнадцять годин ішачив у шахтах, вісім років сидів по тюрмах... Можна сказати — за світовий пролетаріят страждав, товарищі! І вообще, товарищі, ми все товарищі!

Далі вже не пригадую, що я там ще мовлю. Одним словом, закінчилося тим, що мене стопроцентними головами, було обрано в депутати! Так, так! Ризик — “благородное дело”!

10 липня 1941 року

На вулицях — рух...

В яке вікно не глянеш — скрізь у очі лізуть величезні полотнища з чотириногами чорними павуками в середині.

Закидаю десь у куток, де й Макар телят не пас, кепку з задертим до гори козирком, заяложену тюрмурку, галіфе. Старанно вичищую чоботи, підголююсь. На голову накладаю зеленкуватий капелюх, до лівого боку якого жінка вже прив’язала китицю з конячого хвоста.

Нарешті, беру в зуби грубу, як поліно, сигаретку, і виходжу на вулицю.

“Будемо пробувати!” — думаю. Що буде, то буде. Може й на цей раз щось вдасться. Кажуть боротися за “нову Європу” — буду боротися! Зрештою, ризик — шляхетне діло!

— Гайль Гітлер! — вигукую до першого стрінутого німака, і одночасно якнайдалі викидаю руку вперед. Той, наче пес на муху, щось клацає у відповідь зубами і йде далі. Німаків багато, й тому поки доходжу до ратуша — так удосконалююся в салютуванні, що мені напевно міг би позавидувати й сам Гітлер з Гебельсом разом.

— Чого прийшов? — питають у ратуші.

— Хочу боротися за нову Європу. І за фюрера також, — відповідаю.

— А ти часом не... той, не... жид?

— Та що ви! Навіть моя покійна баба звалася Гелене. Ось документи!

І я тичу підсліпкуватому німакові старий, пом’ятий папірець, на якому ім’я бабусі Олени я ще дома старанно переробив на “Гелене”.

— То ти, значить фольксдойч?

— Ну, так... Можна сказати — чистокровний!

...Додому несу чималеньку торбу, наповнену маслом, смальцем, шинкою, цукерками, булками та вином. Шкода, що не захопив з собою дитячого візка — взяв би ще більше. На, жінко — їж! Знай, що я — фольксдойч, борець за “нову Європу!”

10 вересня 1945 року

На вулицях вже довший час — знову зміна. Зникли червоні полотнища з чотириногами павуками, а з ними і портрети чомусь завжди сердитого фюрера.. Як воно буде? — думаю.

Довідаюся, що в УНРРА¹ за рекомендацією американського лікаря мають видавати дієтичні пайки для деяких "нещасних депістів". Добре! Треба скористати! Чому б не взяти "на дурику" американського шоколаду, консервів, кексів, помаранчів...

Прийшов. З боку стола сидить білява панна в зелених штанах, а біля неї поважний пан з білочервоною літерою "А" на лівому рамені сорочки "захисного" кольору. Видно, сам пан доктор.

— В якій справі прийшли, пане? — чемно запитує панна в зелених штанах.

— В справі дуже поважній, прошу пані, — кажу. — Я — старий демократ, безліч разів був переслідуваний проклятими фашистами... Я завжди боровся за демократію, а вони, прокляті нацисти, голодом мене морили, і тому я дістав боляка в шлунку. Так зі мною, із щирим демократом...

— Конкретніше, пане. Що, властиво, ви хочете від нас?

1. United Nations Relief (and) Rehabilitation Administration, тобто організація Об'єднаних Націй для допомоги й відбудови. В післявоєнні роки опікувалася бездержавними втікачами.

— Та я ж кажу, що мене, щирого демократа, морили голодом... Ще війни не було, а я вже казав, що Америка переможе, тобто, переможе демократія...

— Ну, добре, але що ви конкретно хочете від нас?

— Отже, кажу, що я завжди боровся за демократичні засади в людському існуванні, бо перемога над триклятими нацистами — це перемога демократії над ворогами народу, над ворогами демокра...

Панна в зелених штанах ще раз перекладає лікареві все по англійському. Той уважно вислуховує кожне слово, потім бере клаптик паперу й каже їй щось писати. Коли секретарка написала, лікар ставить свій підпис та печатку.

— Прошу! Тут маєте все написано, — каже секретарка, даючи мені до рук той папірець.

Я низько розкланяюся на всі боки і, навіть не читаючи записки — з радощів вискакую на вулицю. Еврика! Значить, думаю, і на цей раз наша взяла!

Але не так сталося як жадалося...

Вже на вулиці, біжучи до трамваю, підношу до очей папірець, і... читаю. Читаю — чи ви тільки могли б подумати? Читаю, що мене прохається прийняти до... до психіатричної лікарні. Мене, стопроцентного демократа — і до "варіатської" лікарні!..

ОСЕЛЕДЕЦЬ І ПАННА СТЕФЦЯ

(З недавно-минулого)

"І доки він мене переслідуватиме? Чого він від мене хоче?" — думала панна Стефця, прогулюючись над річкою.

Хоч вона намагалася якось відкараскатися від думок про того панка, але, на жаль, з того нічого не виходило.

На дворі було так тихо, що, здається, навіть чути було, як шелестіло майже нове норкове хутро на зграбно-округлених раменах панни Стефці. Повз неї, щільно попритулювавшись одно до одного, туди й сюди "шпацерували" молоді пари. Чому вона аж тепер їх почала помічати?.. Раніше ж вона ніколи про це не думала... Чому її увагу привертають оці галасливі, часто до безглузду веселі молоді люди?

"А, може, й справді не погано було б пройтися в цей чудовий і тихий ранньо-весняний вечір не самій, а...?" — раптом блискавкою майнуло в її голові.

Зрештою, це ж ніякий злочин. Бо чому іншим можна, а їй ні? А, головно, цей Дон Жуан, що ось так настир-

ливо хоче з нею познайомитися, зовсім не є аж такий, щоб з ним соромно було пройтися між людьми навіть і самій Стефці... Навпаки — молодий, високий, чорнявий, пристійний і, видно, навіть досить культурний та вихованний хлопець. Кажуть, студент останнього курсу медицини. Ні, що буде то буде, а вона таки дозволить йому з нею познайомитися!

І панна Стефця в ту ж мить зробивши поворот на 180 градусів, швидким кроком попрямувала назад понад річкою. П'ять хвилин — і вона знову була там — біля базарного мосту, де він, той закоханий у неї студент, вже кілька днів під ряд її зустрічає, коли вона після своєї праці в канцелярії депівського табору прогулюється понад берегом Ізару. Те, що вона познайомиться з ним ось тут, на вулиці, біля "толкучки" — це вже не є таке страшне. Еміграція, забав нема. Де ж тоді познайомитися, як не на вулиці або не в трамваї?

І Стефця, розуміється, не помилилася. Злегка обпершись об поруччя мосту, він і далі стояв на тому ж самому місці нібито любуючись срібноблискучими хвилями баварського Ізару. Для неї не було сумніву: він таки вирішив познайомитися з Стефцею, коли вона знову прогулюватиметься понад річкою.

Панна Стефця звільнила крок. Нібито не знаючи, куди йти далі, на якусь мить зупинилася. Ще ступила крок — і з її рук нібито випадково випала біла рукавичка.

— Прошу дуже! — в ту ж мить зайчиком підскачавши, сказав він, подаючи їй рукавичку.

— Дякую! — відповіла вона, повільно ступивши далі.

Потім нібито над чимсь роздумуючись, він ступив слідом за нею.

— Дуже прошу вибачити мені, що вас турбую, — раптом, зрівнявшись з нею, промовив він. — Але я хотів би, хотів би...

”Ото вже аж так закохався, що навіть язиком не поверне... Сказав би просто, що я такий і такий, бажаю з вами познайомитися, і все. Я ж і так знаю, що ти студент медицини, бо бачила тебе в білому халаті в шпиталі, коли відвідувала там свою товаришку, яка після ”шкробанки” дістала була кровотечу”, — уже з деяким нетерпінням подумала панна Стефця.

— Хотів би вас про щось запитати, — повторив він, не спускаючи очей з пишного норкового хутра панни Стефці.

— Прошу дуже! — відповіла вона, зовсім сповільнивши кроки і чекаючи, коли він, нарешті, підійде й скаже: я такий і такий, хочу з вами познайомитися!

Він підійшов зовсім близько й сказав:

— Хотів би вас запитати — чи не продали б ви мені свого хутра? Воно мені дуже сподобалося... Я міг би вам за нього добре заплатити. Можу дати трохи натурою — скажімо, оселедцями, сиром, американськими консервами... О, я маю чудові шотландські оселедці!

Панна Стефця в ту ж мить глянула на панка таким поглядом наче перед нею раптом на місці гарного, високого й пристійного юнака появився дідько з дванадцять-

ма рогами. Потім, різко повернувшись, швидко пішла назад.

А парубок і далі стояв а тому самому місці, не зводячи здивованого погляду з дівочої постаті, яка що крок то все більше потопала в сутінках прохолодкуватого весняного вечора...

ПРО АВТОРА

The International Who's Who of Intellectuals

(Volume Four, International Biographical Centre, Cambridge, England, 1982).

1927-ий рік був роком, коли в обласній газеті "Радянська Волинь" в Житомирі (Україна) вперше було надруковано допис селянського хлопця Юліяна Мовчана, який тоді мав 14 років.

1930-го року, аби не бути примусово вивезеним московсько-більшевицькими окупантами десь на Сибір чи холодну північ, Мовчан таємно тікає до м. Харкова — тодішньої столиці України. Тут він в роках 1932-37 працює штатним літературним працівником кількох українських газет — в тому числі "Харківський Паровозник", одночасно закінчивши вечірній відділ Українського Комуністичного Інститут Журналістики (УКІЖ). Але переконавшись, що в умовах російсько-більшевицької окупації журналіст не може вільно й незалежно висловлювати свої погляди, він вирішує поступити до медичного інституту, який закінчує у Львові 1943 року з титулом доктора медицини.

Від 1943-го до 1949-го року д-р Ю. Мовчан працює, як лікар у різних шпиталях України, Словаччини та Австрії, а переселившись до США 1949 року, як лікар-практикант у шпиталях міст Сікаукус та Елізабет, штат Нью-Джерзі. Нострифікувавши лікарський диплом у штаті Огайо 1952-го року, він спочатку працював як загально-практикуючий лікар в містах Клевеленді, Малінта та Оквуд, а від 1960-го року — в м. Македонія.

Не беручи до уваги періоду між двома світовими війнами, лише в роки після Другої Світової Війни д-р Ю, Мовчан опублікував понад 1400 статей на різні теми в 85-ти різних газетах та журналах. Він також є автором чотирьох виданих книжок — "Як лікувати себе та інших у наглих випадках", Мюнхен, ФНР, "Що варто б знати", Торонто, Канада, 1966, "Записник лікаря", Буенос-Айрес, Аргентина, та "Незабутнє і непростене", 1982, Аргентина. Крім того, вже підготовлені до друку книжки "Мої подорожі довкола світу" та "Антисемітизм у світі та його причини" (в англійській мові).

Д-р Ю. Мовчан є членом Медичної Асоціації штату Огайо, Українського Лікарського Товариства Північної Америки та Об'єднання Українських Письменників "Слово" на еміграції. 1964-го року він був відзначений Медичним Товариством Сумітського району (штат Огайо) за "професійні, моральні та особисті заслуги" як також Українське Лікарське Т-во Північної Америки нагородило його почесною грамотою, як "заслуженого українського лікаря та визначного письменника".

(Переклад з англійського)

ЗМІСТ

Іспит	5
Поцілунок	15
Несподіванка	25
Коричнева брама	33
Зустріч	41
Як я попав до психіатричної лікарні	51
Оселедець та панна Стефця	57
Про автора	61

ІНШІ КНИЖКИ ЦЬОГО Ж АВТОРА

1. "ЯК ЛІКУВАТИ СЕБЕ ТА ІНШИХ У НАГЛИХ ВИПАДКАХ" (Популярно-практичний лікарський poradnik). Мюнхен-Авгсбург, 1946 р.

2. "ЩО ВАРТО Б ЗНАТИ". (Проблеми українського національно-державного визволення, подорожні нотатки, портрети, зустрічі та характеристики). Торонто, Канада, 1966.

3. "ЗАПИСКИ ЛІКАРЯ". Буенос-Айрес, Аргентина, 1970.

4. "НЕЗАБУТНЄ І НЕПРОЩЕННЯ" (Історія однієї української селянської родини між двома війнами. Буенос-Айрес, Аргентина, 1982.

5. "ANTISEMITISM — WHAT CAUSE? WHAT ARE ITS ROOTS? HOW TO CURE IT?" (Ukrainian-Jewish relations — an attempt at a political analysis). Ukraprint, USA, 1984.

6. "EL ANTISEMITISMO". Causas, origenes y como remediarlo. Buenos Aires, 1985.

7. "Мої подорожі довкола світу". Нью-Йорк, 1985.

